

BREIVIK SOM EN AF OS

Af Nils Christie

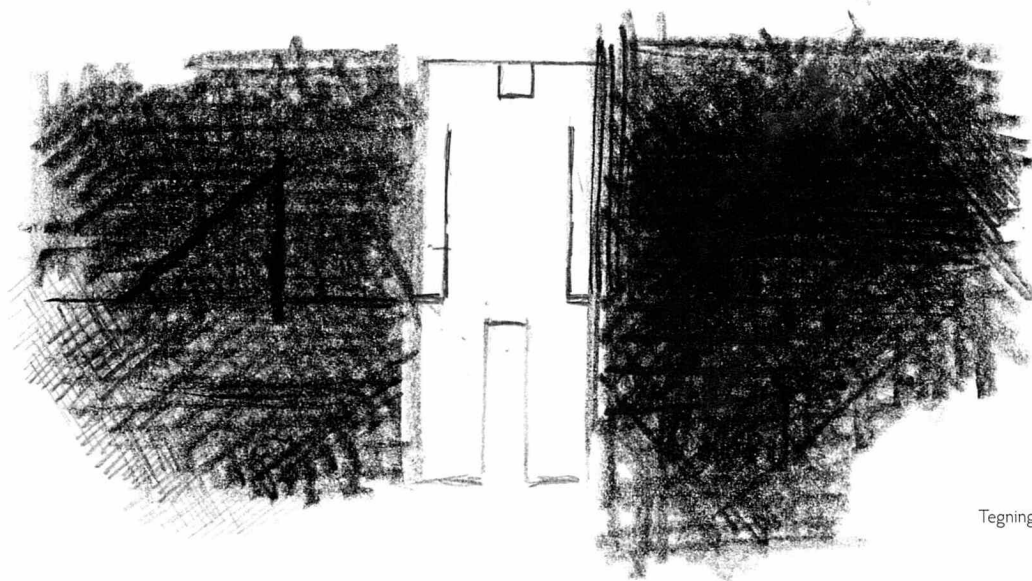
Anders Behring Breivik træder direkte ind i Superligaen over rædslens udøvere inden for vor kulturkreds. Eichmann tog livet af millioner, men på en måde fjernere fra det hele. Han gjorde det ikke selv, sad på kontor og administrerede udryddelsen. Breivik skød – langsomt, systematisk. Det, han har gjort, kan aldrig gengældes. Kunne man føre ham til galgen 76 gange for først at hænge ham den 77. gang? Det, der er sket, er en katastrofe, der kun kan tackles ved at fastholde det norske samfunds grundlæggende værdier. Svinger vi dem, er Breivik lykkes med sit forehavende.

Måske idømmes han forvaring. Så kan han i princippet sidde indespærret resten af sit liv. Men hvis han ændrer sig og indenfor bestemte tidsrammer ikke længere betragtes som farlig, vil han blive løsladt, sikkert altid fulgt af vagtsomme politiøjne, men løsladt. Sådan må det være, hvis vi ønsker at bevare vort samfund. Det koster at have frihed. Skulle det ske, at Breivik idømmes almindelig straf, må samme tanke gøre sig gældende. Når straffen er sonet, må han løslades, og vi må finde måder at møde ham på.

Men her, hvad der burde være en selvfølge i alle straffesager, burde ofrene få rigelig tid og ro til at ytre sig i retten, og de af dem, der måtte ønske det, få mulighed for at møde gerningspersonen under kontrollerede former under selve soningen.

Og her, mere end i noget andet tilfælde, jeg kan forestille mig i Norge, må de strafudøvende myndigheder satse på at finde steder og former, der kan tillade en form for liv for gerningsmanden efter endt soning.

Der findes samfund, der ikke har dette problem, hvor et betydeligt antal fanger aldrig slipper ud af fængslerne. I sådanne samfund kommer de efterhånden i betydelige vanskeligheder. Aldrig at slippe ud: Det betyder, at fangerne skal være der, til de dør. Gennemsnitsalderen stiger og stiger, rollatorer præger fængselsbilledet, elevatorer installeres, bleer skiftes, syge passes, nogle mades, og midt i det hele pusler gamle mennesker rundt, indtil de endelig dør, så der bliver plads til nye fanger. Nogle af beboerne har været der fra deres tidlige ungdom. Fængslerne er blevet til plejehjem, men uden udgang før ved dødens indtræden.

Tegning: Gert Hansen

Hvad skal vi da gøre ved de ondeste af alle handlinger? Massedrab, gentagne voldtægter, mishandling, forræderi?

Der findes ingen gode svar.

Det er klart, at samfundet må reagere, ellers var der intet samfund. Men konfronteret med de grusomste handlinger ser vi også klarere end ellers straffens hjælpeløshed. Vi kan ikke gengælde noget med det samme, det må blive gengældt med noget mindre. Og for at finde standarder for dette mindre, må vi vel søge hjælp i gammeldags værdier som barmhjertighed og nåde.

Engang var han en lille dreng, sandsynligvis som drenge flest. Et eller andet gik undervejs forfærdeligt galt. Det er kun fordummende at operere med monsterbilleder. "Den onde" rammer heller ikke. Handlingerne kan kaldes onde, men manden selv? Forvirret og med et billede af samfundet, der er sat skakmat. Naragtig i sin fremtrædelsesform, latterlig i sin selvhævdelse, – og farlig i sin tro på, at hans mål var så storslået, at alle andre hensyn kunne sættes til side. Hvis vi umenneskeliggør Breivik som det onde monster, forsvinder han fra os. Han forsvinder som noget, vi må lære at beskytte os selv imod, noget, vi ikke må skabe grobund for i barndommen, skoleliv og voksenlivet eller ved at acceptere samfundsformer, der gør, at vi til stadighed bliver mere og mere fremmede for hinanden og derved i mindre grad ser hinanden som hele mennesker. Breivik er en af os, det er det forfærdende i situationen og samtidig det umistelige.

OverSAT fra norsk af Joachim Wrang.

Nils Christie er samfundsforsker, har bl.a. skrevet bogen "Små Ord For Store Spørgsmål" (anmeldt af Rune Lykkeberg i Information 17.-18. april 2010).